

Urgències eivissenques

per Bernat Joan i Mari

Els canvis acceleradíssims que ha sofert (i que encara sofreix) la nostra societat ens han portat a viure amb l'ai al cor, en una mena d'estat d'urgència permanent. Ens trobam amb la sensació que estam intentant pilotar una nau que va molt de pressa i que, per tant, se'ns escapa sovent de les mans, amb riscos continuats d'accidents o de derives.

Certament, no sóc partidari de la doctrina de la corrupció. Entenc que els canvis que es produeixen, al llarg de la història de la Humanitat, generalment provoquen millores. Si no tenguéssim la facultat del canvi, no ens hauríem diferenciat de la resta d'espècies animals, i no hauríem esdevingut el que som avui. Hi ha qui considera, d'altra banda, que els canvis sempre comporten un camí cap a una situació pitjor. De la doctrina subjacent a aquest punt de vista se n'ha dit "doctrina de la corrupció". I aquesta es contraposa a la "doctrina del progrés". Tenint en compte que les coses no són blanques o negres, sinó que hi ha molts matisos per enmig, sense apuntarnos radicalment a una o altra doctrina, sí que podríem constatar que ens sentim més a prop de la del progrés. Els canvis han ajudat a millorar la Humanitat: la nostra espècie ha avançat gràcies als canvis. Pocs humans voldrien avui retrocedir a la situació de dècades, segles o mil lennis enrere. Només la ignorància de les característiques de societats passades ens pot fer enyorar (i n'hi ha que pateixen, també, aquest enyor) a etapes passades de la nostra condició.

Ara bé, els canvis no tenen per què significar, sistemàticament, millores. I, en moltes ocasions, un tipus

de millores comporten, a l'altre cantó de la balança, problemes (que, moltes vegades, si es preveuen, es poden resoldre sense afectar la millora corresponent).

Assortadament, en la història de la Humanitat, els canvis són inevitables. Aferrar-se a nostàlgies, a configuracions ideals inexistents, apel·lar a l'immobilisme, resulta del tot eixorc i fins i tot contraproduent. Es continuaran produint canvis, hi

molt diversos. M'entretendré a continuació en algunes d'aquestes emergències, centrant-me només en les més evidents: la urgència mediambiental, la nacional, la de la recuperació civil, la de bones maneres democràtiques i l'educativa.

Per a mi, evidentment, totes aquestes urgències, d'alguna manera, van entrellaçades. I difícilment n'orientarem bé cap si no les lligam entre totes. Cadascuna, emperò,

La nostra societat ens ha portat a viure amb l'ai al cor, en una mena d'estat d'urgència permanent

estiguem d'acord o no, intentem impedir-los o no. Cal treballar, idè, perquè els canvis juguin a favor nostre, perquè impliquin millores per a la societat (o, quan no sigui possible res més, per minimitzar els danys).

Efectivament, els eivissencs i les eivissenques de principis del segle XXI tenim la sensació que vivim en estat d'urgència (quan no d'emergència), i que hi vivim en àmbits

presenta les seues característiques particulars, i calen estratègies específiques per afrontar-les.

1. Urgència mediambiental: una illa trinxada

Tal com es podia preveure si no es produïen canvis importants en l'esfera política, el desenvolupisme sense fre ha estat la tònica més habitual a Eivissa durant aquestes úl-

times dècades. Fa molt de temps que, des dels grups ecologistes — GEN, Amics de la Terra— i des de l'Institut d'Estudis Eivissencs, així com des de les formacions polítiques progressistes, s'alerta sobre la política equivocada que es fa a Eivissa en relació a la preservació de la natura, a l'ordenació racional del territori i al desenvolupament sostenible.

La sotragada que s'ha produït en el si de la societat eivissenca al voltant de la qüestió del pla de carreteres ve a ser, segons el meu parer, la gota que fa vessar el got. Efectivament, es tracta d'un pla d'unes desproporcions evidents, però no resulta contradictori amb el model general de creixement que s'ha implantat a la nostra illa durant les últimes dècades. A una illa que cada vegada ha d'albergar més població, a un turisme de masses, a un creixement desbocat li corresponen unes carreteres que més s'assemblin a autopistes. La consonància entre una cosa i l'altra, per tant, resulta més que evident.

La mala gestió de la política urbanística i mediambiental ens ha portat a una urgència. Aquesta sentència la podríem formular en forma de pregunta. De fet, els nostres (des)governants sostenen que no estan actuant de manera lesiva per al medi ambient i que, per tant, no hi ha urgències a la vista, sinó, senzillament,

ció urbanística, la política mediambiental o les seues posicions sobre defensa de la natura són les adequades.

Ara bé, caldria considerar si en el context d'una illa (i, més encara, en el context d'una illa de les dimensions d'Eivissa), aquestes consideracions s'ajusten o no a la realitat. Qui més qui menys ha pogut comprovar, per exemple, que, durant aquests darrers anys, la qualitat de l'aigua ha anat minvant a la major

nitzada a la major part del territori.

Encara no som a temps d'avaluar les conseqüències econòmiques del desastre mediambiental. Pensem que, cada vegada més, a mesura que s'estabilitzi la riba sud de la Mediterrània —cosa que esperem que vagi ocorrent— i a mesura que incrementin la seua oferta països directament competidors amb nosaltres, quin valor afegit oferirem als turistes, a l'hora de decidir-se per Eivissa? Els haurem d'atraure només per les discoteques i el consum sense límits de tota casta d'estupefaents?

És evident que la Humanitat ha resolt els grans reptes a partir de l'existència de grans problemes. Però, a hores d'ara, sembla que hem passat ja unes quantes línies vermelles, sense que s'hagin fornint solucions per a les conseqüències que es deriven d'aquest fet. Existeixen actualment processos en marxa, a nivell global, com ara el canvi climàtic, que se suposa que només es poden pal·liar i que, encara, si es prenen mesures urgents, els efectes només es podran començar a notar d'aquí a un llarg període de temps. Extrapolant aquest fet global al trinxament local de l'illa d'Eivissa, també estic convençut que les mesures d'urgència que es puguin aplicar en un futur més o menys acostat no presentaran efectes que puguin ser clarament notats fins d'aquí a un període de temps relativament llarg.

2. Urgència nacional

Tenc la impressió que a molta gent, dins la societat anestesiada en què vivim, no li semblarà cap urgència el fet de patir una forta despersonalització col·lectiva. És possible que el tema sigui saldat amb la consideració que tot plegat són seqüeles de la globalització. Però l'enfocament, en aquest cas, seria ben desafortunat, perquè és justament dins el context de la globalització en què ha pogut tornar a sorgir una nova pluralitat de mirades (per dir-ho en termes de Vicent Partal).

La facilitat de les comunicacions, el fet que existeixen xarxes com

Sembla com si, col·lectivament, els eivissencs haguéssim dimitit a l'hora de fer-nos càrrec del nostre propi futur

un desenvolupament planificat, racional i adequat a les necessitats de l'illa.

D'alguna manera, fins ara, hem de considerar que la gent també ha pensat el mateix. No crec que conscientment ningú estigui per la liquidació dels béns naturals, ni per l'eliminació d'allò que permet el desenvolupament normal de la vida sobre la faç de la terra. Per tant, qui vota el PP considera que la planifica-

part de l'illa. L'aigua semblava, fa un parell de dècades, un recurs etern. Quan hom necessita aigua, forada, fa un pou, i, anant prou avall, acaba trobant aigua. Si es troba aigua, se'n pot gastar tanta a voler. Aquesta ha estat, fins ara, la filosofia més generalitzada entre nosaltres. Però els fets han desmentit que l'aigua sigui un recurs infinit: ara mateix, l'aigua que es treu als pous d'Eivissa, es troba completament sali-

Internet que permeten la intercomunicació directa i en temps real entre persones de llocs i de sensibilitats i de cultures molt diferents, configura un nou món. En aquest nou món, efectivament, tots estam interconnectats, vivim en xarxa. Però també tots, en les nostres diferents circumstàncies, tenim capacitat per mantenir els nostres trets d'identitat. I, justament, en aquest context, allò que es valora més és la diferència, l'especificitat, l'autenticitat de cada grup humà, de cada societat.

Per aquest motiu, al llarg de les últimes dècades hem assistit a una revaloració, a una revifalla de les identitats. Després de la caiguda del mur de Berlín vàrem poder assistir a més d'una dotzena de casos d'emancipació nacional a l'Est d'Europa. Un cop trencada la cuirassa del comunisme i en ple restabliment dels sistemes democràtics, les nacions sense estat de l'altre costat del Teló d'Acer accedien a la independència. Però la revifalla identitària no ha estat només un fenomen de l'Est d'Europa: observem, per exemple, a l'Amèrica central i del sud el procés que hi ha hagut d'individuació i de reivindicació de les comunitats ameríndies (quítxues, aimares, maputxes, i tants i tants altres pobles indis d'Amèrica reivindiquen els propis drets, i fan especial incidència en els drets culturals). I, a l'occident europeu, observem què ocorre a Flandes (on sembla cada vegada més clar que hi ha una majoria per la sobirania plena), o a Escòcia (amb un Partit Nacional Escocès que es perfila com la força política més consistent del país), i a tants i tants altres llocs.

En aquest context d'emergència de la pluralitat real, el retrocés de l'ús social de la llengua catalana, la incapacitat d'integrar socionacionalment la població immigrada o la dependència exterior de les principals forces polítiques posen un contrapunt, a Eivissa, a allò que sembla el corrent més general dels nostres dies. Mentre arreu es reivindiquen amb més força les llengües minoritzades, a Eivissa deixam que el

“Carregar-se la identitat pròpia equival, en termes culturals, al que suposa carregar-se la natura en termes mediambientals”. (Foto: revista Eivissa.)

declivi del català faci camí. Quan arreu es treballa per l'arrelament social, nosaltres deixam que els nostres immigrants extracomunitaris esdevinguin “forasters” per via hispànica. Quan els partits sobiranistes pugen arreu del continent europeu, a Eivissa es mantenen en una situació marginal.

No hi ha dubte que la identitat, a més de ser un dret, constitueix un bon negoci. Carregar-se la identitat pròpia equival, en termes culturals, al que suposa carregar-se la natura

cies que hem esmentat puguin esmenar-se, caldrà treballar molt àrduament per cohesionar i vitalitzar la nostra societat civil. Eivissa és un dels llocs de l'anomenat Regne d'Espanya on existeix un índex més baix d'associacionisme. L'índex d'associacionisme constitueix un dels marcadors de la vitalitat d'una societat civil determinada.

Sembla com si, col·lectivament, els eivissencs haguéssim dimitit a l'hora de fer-nos càrrec del nostre propi futur. Ho deixam, com a indi-

Mentre arreu es reivindiquen amb més força les llengües minoritzades, a Eivissa deixam que el declivi del català faci camí.

en termes mediambientals.

Resulta urgent, doncs, traduir en termes polítics —en l'arena política és on es configuren les nacions— la identificació nacional que configura la personalitat col·lectiva de la gent d'Eivissa.

3. Sobre la societat civil

Perquè les dues primeres urgèn-

vidus i com a col·lectius, en mans d'altres (legitimats o no legitimats, propis o aliens...) i donam per bo allò que ens vengui.

Evidentment, aquesta no és l'actitud que hauríem d'esperar d'una societat moderna, avançada i democràtica. Tot al contrari: als llocs on la democràcia està ben consolidada, la xarxa civil és sòlida, i exis-

teix un marcatge, des de diversos àmbits, d'allò que es fa des de les institucions.

Les transformacions, a Eivissa, han estat tan meteòriques, en tot cas, que han impedit que la societat civil es pogués posar en hora. Però les transformacions que l'illa requereix difícilment es podran produir si no es va consolidant una societat ben cohesionada, activa i crítica, formada per ciutadans que no deleguin sistemàticament la seua pròpia participació en la vida pública.

4. Autenticitat democràtica

La consolidació de la democràcia té molt a veure amb la participació civil i amb la cohesió social. Som a principi del segle XXI, però, des d'un punt de vista polític, l'organització de la societat eivissenca presenta unes rutines més semblants a les del vell caciquisme del segle XIX.

D'alguna manera, el panorama actual constitueix una mena de mescla desigual entre el caciquisme vuicentista, la societat posttecnològica i el vot per filiació, propi de les societats predemocràtiques. En qualsevol cas, es tracta d'una mescla ben especial (que no és estranya arreu; no voldria que es pensàs que opín que els eivissencs són especials, però sí que cal remarcar que patim una xacra, comuna a d'altres llocs amb sistemes democràtics encara poc consolidats).

Que la gent d'Eivissa, en un percentatge considerable, vota per filiació i no per associació és d'allò més evident. I resulta especialment palès entre els votants de la dreta, del Partit Popular. Entre els qui voten PP, n'hi ha una part que ho fan perquè estan d'acord amb les idees que planteja aquesta formació política, però n'hi ha d'altres que, senzillament, els voten perquè són "es nostros", independentment del grau d'acord amb les seues idees i projectes. Es tracta, evidentment, d'una via predemocràtica de participació electoral.

Així mateix, existeix un clientelisme i una xarxa d'interrelacions, arreu de l'illa, que guarden una clara relació amb el vell caciquisme d'un

segle endarrerere (o més i tot). En aquests casos, per damunt de les idees i fins i tot de la filiació, s'hi troba el fet d'haver de respondre a favors rebuts, o d'haver de fer front a amenaces, més o manco latents.

Tant la filiació com el caciquisme constitueixen elements que entorpeixen la llibertat d'elecció. És imprescindible, per tant, canviar aquestes dinàmiques per consolidar una societat realment democràtica.

5. Urgència educativa

El corollari de tot plegat podria ser que vivim en una societat encara no prou ben educada. Efectivament, i en això coincidiríem amb els utopistes d'altres èpoques (com els llibertaris i els federals del XIX o els republicans de la segona meitat del XIX i la primera del XX), un bon sistema educatiu constitueix una eina fonamental per superar tota una sèrie de deficiències, i per poder fer front amb una certa efectivitat a algunes de les urgències que la nostra societat té més clarament plantejades.

A les acaballes del segle passat,

**Tenim una
urgència en l'àmbit
educatiu
i només es pot
resoldre posant-hi
molts mitjans
i adequant el pla
les necessitats
específiques de
la nostra illa**

un agosarat conseller d'Educació d'un govern anterior al del Pacte de Progrés va tenir la brillant idea que a les Balears calia bastir un model educatiu propi. Aleshores es va parlar, amb una certa profusió, durant una petita temporada, del MPIB (és a dir, del Model Educatiu

Propi per a les Illes Balears). Després, el temor dels uns i la poca disponibilitat dels altres, va aparcar aquest projecte. I avui ningú no en parla, perquè sembla que fer qualsevol cosa "pròpia" pot causar un daltabaix al conjunt de l'Estat.

Ens és del tot necessari un model educatiu propi, adequat a les necessitats de la nostra societat i, per davant de tot, que garanteixi una educació de qualitat. Cal tornar a posar l'Educació davant de les nostres prioritats, perquè sense un bon sistema educatiu no podrem resoldre els principals problemes que tenim plantejats. I no resoldre'ls, en el nostre cas, vol dir, clarament, agreujar-los.

Actualment, el món de l'Educació, a Eivissa, té diferents reptes plantejats. Alguns són purament estructurals: no és específic d'Eivissa, per exemple, que, a la nostra part del món, el fracàs escolar sigui una xacra generalitzada, que els pares i mares hagin dimitit de l'educació dels seus fills o que la jovenalla se senti molt desvinculada del sistema educatiu. Això passa, en major o menor mesura, arreu de la nostra part del món.

Ara bé, existeixen alguns aspectes que sí que són específics d'Eivissa (encara que també es puguin compartir amb d'altres llocs): per exemple, el fet de ser l'illa de les Balears amb una taxa més elevada de població immigrada (amb les necessitats d'integració sociolingüística i social en general que això suposa). O, en la mateixa línia, trobar-hi unes cotes molt elevades de desnacionalització, sense topar fàcilment amb elements que serveixin per amalgamar la diversitat existent a l'illa. O el desarelament, amb les probabilitats de fracàs escolar que aquest genera.

Per tant, tenim una urgència en l'àmbit educatiu, i aquesta urgència només es pot resoldre posant-hi molts mitjans i adequant el pla a les necessitats específiques de la nostra illa. I tot plegat per aconseguir algun resultat en la pròxima generació. De moment, tenim tot el peix venut, i no n'hem tret gaire bon preu, a la subhasta. ■